

De mysterieuze Hongaarse penningmaker Lajos Ratkai (1931)

Lajos Ratkai, 700 jaar Amsterdam. 1975, verzilverd brons, 60 mm (collectie: auteur)

De Spaanse galei Argo, een galjoen met maar liefst 36 riemen, prijkt varend op de voorzijde van de eerste in dit artikel afgebeelde penning. In het verschiet is het stadsprofiel van Amsterdam weergegeven en boven is het stadswapen met de drie andreaskruizen afgebeeld, met ter weerszijden in banderollen 1275 en 1975. Rechtsonder is de penning voorzien van de initialen LR. De hele voorstelling is gevat in een lauwerkrans. De keerzijde toont Amsterdamse grachtenhuizen (waaronder het 'Huis aan de drie grachten') en het RAI gebouw.¹ Eronder staat 'AMSTERDAM 700 JAAR STAD' en boven prijkt het gekroonde stadswapen van Amsterdam, gehouden door twee leeuwen. Deze fraaie, kloeke penning met een diameter van 60 mm kreeg ik van Johan Mevius bij mijn afscheid als redacteur van dit mooie tijdschrift op 19 oktober 2022. De maker is, zo vertelde Johan erbij, Lajos Ratkai (1931). Nu heb ik in de loop der jaren veel namen van twintigste-eeuwse penningmakers voorbij zien komen,

maar van hem had ik nog nooit gehoord. Een mooie aanleiding om te kijken of ik iets over deze Lajos Ratkai kon vinden.

Studie

Lajos Ratkai is op 21 februari 1931 in Túrkeve in Hongarije geboren. Al jong wilde Lajos kunstenaar-beeldhouwer worden, maar geboren in een boerengezin was er geen geld om naar de kunstacademie te gaan.² Omdat hij echt niet in het boerenbedrijf wilde werken, sloeg hij een andere weg in om zijn geld te gaan verdienen. Het werd een baantje in de lokale bakkerij. De kunst bleef echter trekken en hij probeerde toegelaten te worden tot de kunstacademie in Boedapest. Hij werd helaas afgewezen en ging toen maar studeren aan de technische hogeschool met als doel landbouwkundig ingenieur te worden. Deze studie heeft hij echter niet afgemaakt, vooral omdat hij in zijn laatste, vijfde, jaar stage moest gaan lopen in een boerenbedrijf, iets wat hem

helemaal niet aansprak. Toen kwam de revolutie van 1956. Ratkai besloot uit te wijken naar Nederland. Hij vestigde zich in Amsterdam en ging lessen volgen aan de Rijkschool voor Kunstnijverheid. Om geld te verdienen werkte hij in het begin in een fabriek. Dankzij een beurs van het fonds voor noodlijdende Hongaren kon hij in 1958 gaan studeren aan de Amsterdamse Rijksakademie van Beeldende Kunsten.³ Daar kreeg hij les van Piet Esser en Paul Grégoire. Vervolgens heeft hij nog gestudeerd aan het Nationaal Hoger Instituut voor Schone Kunsten in Antwerpen. Hij was lid van de Beroepsvereniging van Beeldende Kunstenaars in Amsterdam.⁴ Lajos Ratkai is getrouwd met de zangeres Tilly Schade en betrokken met haar een atelierwoning in de Joop van Wezelstraat. In 1968 kreeg Lajos Ratkai bij wet het Nederlanderschap.⁵ Hij is vooral bekend geworden als beeldhouwer. Eén van zijn eerste werken was *Revolutie*. Dit werk is door het Stedelijk Museum aangekocht. Ook maakte hij werk voor de openbare ruimte. Zo staat er op het Voltaplein in de wijk Middenmeer in Amsterdam het beeld *Twee elementen*. Dit bronzen beeld dat op een betonnen sokkel staat is in 1971 geplaatst. Het was kennelijk een behoorlijke opdracht, want er is ongeveer 20.000 gulden voor betaald.⁶ Naast groot werk heeft hij veel klein plastic gemaakt, waarmee hij op tal van tentoonstellingen heeft geëxposeerd, onder andere samen met zijn zwager Jan den Hengst (1904-1983).

Drie penningen

Terug naar de penningkunst. Uit 1975 dateert dus de penning die hij heeft gemaakt met 700 jaar

Amsterdam als onderwerp.⁷ Deze blijkt te zijn geslagen in zilver en brons, waarbij het zilveren exemplaar keurtekens in de ruimte onder de tekst "700 JAAR STAD" heeft staan. Wie de opdrachtgever was is niet bekend. Een jaar later heeft hij van de Numismatische Kring Groningen (NKG) het verzoek gekregen ter gelegenheid van hun 25-jarig bestaan een penning te maken. Zij waren bij hem gekomen na het zien van de Amsterdamse penning; ook zou de betaalbaarheid bij deze opdracht een rol gespeeld hebben.⁸ De Groningse penning toont op de voorzijde een hand met een vergrootglas boven een florijn van Groningen en de Ommelanden, met als omschrift WAT ANDEREN VERDEELT VERBINDT ONS. De keerzijde toont binnen het omschrift NUMISMATISCHE KRING GRONINGEN 1951-1976 een kaartje van de drie noordelijke provincies waar de NKG haar leden heeft en de plaatsen waar in het verleden werd gemunt. Deze penning is ontworpen door vijf leden van de NKG en Lajos Ratkai was verantwoordelijk voor de vormgeving. De penning is geslagen in zilver en brons en heeft een diameter van 50 mm.⁹

Tot slot ken ik een derde penning van de hand van Ratkai. In het zelfde jaar 1976 heeft hij voor het Wereld Natuur Fonds een zilveren gedenkpenning ontworpen ter gelegenheid van het derde lustrum.¹⁰ Deze penning – die ook met een draagoog kon worden besteld – toont op de voorzijde een pandabeer met als omschrift WORLD WILDLIFE FUND 1961-1976 en op de keerzijde drie in zee zwemmende dolfinen met als omschrift SAFE THE OCEANS OF OUR WORLD 1976. De penning heeft een diameter van 33 mm

Lajos Ratkai, 25 jaar Numismatische Kring Groningen, 1976, brons, 50 mm (particuliere collectie)

Lajos Ratkai, *Vijftien jaar Wereld Natuur Fonds*. 1976, zilver, 33 mm (particuliere collectie)

en is geslagen bij de firma Nieuwpoort. Ze kon worden besteld door een bedrag van minimaal f 57,50 over te maken op de rekening van het fonds.

Meer penningen door Ratkai ken ik niet. Al met al een heel klein oeuvre van slechts drie penningen, waarvan ik er dus eentje heb. Leuk om er even in te duiken en zo weer iets te kunnen bijdragen aan het beeld van de twintigste-eeuwse Nederlandse penningkunst. ○

Noten

1. www.haffmansantiek.nl [raadpleging 23-2-2023].
2. N.N. (18 augustus 1964) Hongaar Ratkai kreeg in ons land de ruimte. Bakkers-leerling kneedde fors; nu beeldhouwer, in: *Trouw* 4.
3. N.N. (21 februari 1966) Buitenlandse kunstenaar III, in: *De Telegraaf*.
4. Scheen, P.A. (1969) *Lexicon Nederlandse beeldende kunstenaars, 1750-1950 II* (Den Haag) 213.
5. *Staatsblad* 36 (21 maart 1968) 312 nummer 17, 'wonend in Amsterdam'.
6. *NRC* (13 april 1971) 16.
7. Vries, Jan de (2017) Kringpenningen van de Numismatische Kring Groningen, in: *De Beeldenaar* 41-2, 71-74.
8. Mededeling Jan van der Wis van de NKG, in een e-mail van K. Veenstra, penningmeester NKG, 16 november 2022.
9. N.N. (1977) Penningnieuws. Jubileumpenning op 25 jaar numismatische kring groningen, in: *De Beeldenaar* 1-2, 19.
10. *Nederlands Dagblad*, 28 april 1976.

Folder en penningen

Op elk gewenst moment in onze voorraad penningen kijken?

Dat kan op: www.mevius.nl

Keuze uit ruim duizend stuks vanaf de 16^e tot en met de 21^e eeuw.

Ook numismatische literatuur kunt u op onze website vinden.

Mevius Numisbooks International B.V.

Oosteinde 97, 7671 AT Vriezenveen

Tel. 0546 561 322, Fax 0546 561 352, E-mail: info@mevius.nl

Bezoek aan ons kantoor alleen op afspraak.